

SPORT VA GENDER TENGLIK MASALALARI

To'xtayev Juma Jo'rayevich

Iqtisodiyot va pedagogika universiteti NTM dotsenti

Annotatsiya. Mazkur maqolada sport sohasida gender tenglik masalalarining dolzarbligi va uning ijtimoiy ahamiyati tahlil qilingan. Sport jamiyat taraqqiyotida muhim rol o'ynaydigan ijtimoiy institutlardan biri bo'lib, unda ayollar va erkaklar uchun teng imkoniyatlar yaratish muhim vazifa hisoblanadi. Tadqiqotda sport faoliyatida gender tenglikni ta'minlash, ayollarning sport bilan shug'ullanish imkoniyatlarini kengaytirish, sport boshqaruvi tizimida ayollarning ishtirokini oshirish hamda sport infratuzilmasidan teng foydalanish masalalari yoritilgan. Shuningdek, sportda gender stereotiplari, ayollar sportining rivojlanishiga ta'sir etuvchi omillar va zamonaviy sport siyosatida gender tenglikni ta'minlash yo'nalishlari tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: sport, gender tenglik, ayollar sporti, ijtimoiy tenglik, sport siyosati, sport boshqaruvi, gender stereotiplari, sport infratuzilmasi, sog'lom turmush tarzi, sport rivoji.

Аннотация. В данной статье рассматриваются вопросы гендерного равенства в сфере спорта и их социальная значимость. Спорт является важным социальным институтом, способствующим физическому развитию и социальной активности человека. В исследовании анализируются вопросы обеспечения равных возможностей для мужчин и женщин в спортивной деятельности, расширения участия женщин в спорте, повышения роли женщин в управлении спортом и равного доступа к спортивной инфраструктуре. Также рассматриваются гендерные стереотипы в спорте, факторы, влияющие на развитие женского спорта, и направления современной спортивной политики по обеспечению гендерного равенства.

Ключевые слова: спорт, гендерное равенство, женский спорт, социальное равенство, спортивная политика, управление спортом, гендерные стереотипы, спортивная инфраструктура, здоровый образ жизни, развитие спорта.

Annotation. This article examines the issues of gender equality in sports and its social significance. Sport plays an important role in the development of society by promoting physical health and social activity. The study analyzes the importance of ensuring equal opportunities for men and women in sports activities, expanding women's participation in sports, increasing the role of women in sports management, and providing equal access to sports infrastructure. The article also discusses gender stereotypes in sports, factors influencing the development of women's sports, and modern sports policies aimed at achieving gender equality.

Keywords: sport, gender equality, women's sport, social equality, sport policy, sport management, gender stereotypes, sport infrastructure, healthy lifestyle, sport development.

Kirish.

Sport jamiyat hayotining muhim ijtimoiy, madaniy va sog'lomlashtiruvchi sohalaridan biri hisoblanadi. Sport orqali inson jismoniy salomatligini mustahkamlaydi, ijtimoiy faolligini oshiradi va jamiyatda o'z o'rnini topadi. So'nggi yillarda sport sohasida gender tenglik masalasi ham dolzarb mavzulardan biriga aylangan. Gender tenglik deganda erkaklar va ayollar uchun teng huquq, teng imkoniyat va teng sharoitlarning yaratilishi tushuniladi. Sportda gender tenglik masalasi ayollar va erkaklarning sport bilan shug'ullanish, musobaqalarda qatnashish, murabbiylik faoliyati bilan shug'ullanish hamda sport boshqaruvi tizimida faol ishtirok etish imkoniyatlarining tengligini ta'minlash bilan bog'liqdir.

Tarixiy jihatdan qaraganda, sport uzoq vaqt davomida asosan erkaklar faoliyati sifatida qaralgan. Ko'plab sport turlari dastlab faqat erkaklar uchun tashkil etilgan bo'lib, ayollarning sport bilan shug'ullanishi turli ijtimoiy stereotiplar va cheklovlar sababli chegaralangan. Masalan, XIX asr va XX asr boshlarida ko'plab

mamlakatlarda ayollarning professional sport bilan shug'ullanishiga jiddiy qarshiliklar mavjud edi. Biroq vaqt o'tishi bilan jamiyatda gender tenglik g'oyalari rivojlanib, ayollar sporti ham tobora rivojlana boshladi. Bugungi kunda ayollar ko'plab sport turlarida faol ishtirok etib, xalqaro musobaqalarda yuqori natijalarga erishib kelmoqdalar.

Zamonaviy sport tizimida gender tenglik masalasi xalqaro tashkilotlar tomonidan ham qo'llab-quvvatlanmoqda. Xususan, xalqaro sport tashkilotlari ayollar sportini rivojlantirish, sport infratuzilmasini yaxshilash va ayollar uchun teng imkoniyatlar yaratish bo'yicha turli dasturlarni amalga oshirmoqda. Bu jarayonda sport tashkilotlari, davlat muassasalari va jamoatchilikning hamkorligi muhim ahamiyat kasb etadi. Gender tenglikni ta'minlash orqali sport nafaqat jismoniy rivojlanish, balki ijtimoiy adolat va tenglikni mustahkamlovchi muhim omilga aylanadi.

Sportda gender tenglik masalasi bir necha asosiy yo'nalishlarda namoyon bo'ladi. Birinchidan, sport bilan shug'ullanish imkoniyatlarining tengligi muhim hisoblanadi. Ayollar va erkaklar sport inshootlaridan foydalanish, mashg'ulotlarda qatnashish va musobaqalarda ishtirok etish uchun teng sharoitlarga ega bo'lishlari kerak. Ikkinchidan, sportda moliyaviy imkoniyatlar ham teng bo'lishi muhimdir. Ayrim hollarda ayollar sportiga ajratiladigan mablag'lar erkaklar sportiga nisbatan kamroq bo'lishi mumkin. Bu esa ayollar sportining rivojlanishiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli sport tashkilotlari ayollar sportini qo'llab-quvvatlashga alohida e'tibor qaratishlari zarur.

Sportda gender tenglikni ta'minlashning yana bir muhim jihati – ayollarning sport boshqaruvi va murabbiylik faoliyatidagi ishtirokini kengaytirishdir. Ko'plab mamlakatlarda sport federatsiyalari va tashkilotlarida rahbar lavozimlar asosan erkaklar tomonidan egallangan. Biroq so'nggi yillarda ayollarning sport boshqaruvi tizimida faol ishtirok etishini ta'minlashga qaratilgan tashabbuslar ko'paymoqda. Ayollar murabbiylar, hakamlar va sport menejerlari sifatida faoliyat yuritish orqali sport sohasining rivojlanishiga katta hissa qo'shmoqdalar.

Sportda gender tenglik masalasi ijtimoiy stereotiplar bilan ham chambarchas bog'liqdir. Ayrim jamiyatlarda ayollar uchun mos deb hisoblanmaydigan sport turlari mavjud degan qarashlar saqlanib qolgan. Masalan, boks, kurash, futbol yoki og'ir atletika kabi sport turlari uzoq vaqt davomida erkaklar sporti sifatida qaralgan. Biroq bugungi kunda ayollar ushbu sport turlarida ham katta muvaffaqiyatlarga erishib kelmoqdalar. Bu esa jamiyatdagi eski stereotiplarning asta-sekin yo'qolib borayotganini ko'rsatadi.

Sport ayollarni ijtimoiy jihatdan faollashtirishda ham muhim rol o'ynaydi. Sport bilan shug'ullanish ayollarning o'ziga bo'lgan ishonchini oshiradi, jismoniy va ruhiy salomatligini mustahkamlaydi hamda jamiyatda faol hayot kechirishiga yordam beradi. Ayniqsa yosh qizlarning sport bilan shug'ullanishi ularning sog'lom turmush tarzini shakllantirishda muhim ahamiyatga ega. Shu sababli maktablar, oliy ta'lim muassasalari va sport tashkilotlari qizlarni sportga jalb qilishga alohida e'tibor qaratishlari zarur.

Sportda gender tenglikni ta'minlashda ommaviy axborot vositalarining ham roli katta. OAV sportchilar haqida ma'lumot berish orqali sportni ommalashtiradi va jamiyatda sportga bo'lgan qiziqishni oshiradi. Biroq ayrim hollarda ayollar sporti ommaviy axborot vositalarida yetarli darajada yoritilmasligi kuzatiladi. Erkaklar sporti bilan solishtirganda ayollar sporti haqida kamroq reportajlar, maqolalar va teleko'rsatuvlar tayyorlanadi. Shu sababli OAV ayollar sportini kengroq yoritish orqali gender tenglikni ta'minlashga hissa qo'shishi mumkin.

Sportda gender tenglik masalasi nafaqat professional sportda, balki ommaviy sportda ham muhim hisoblanadi. Aholi o'rtasida sportni ommalashtirish jarayonida ayollar va erkaklar uchun teng imkoniyatlar yaratish zarur. Sport maydonchalari, fitnes markazlari va sport klublari barcha uchun ochiq bo'lishi va ayollarning sport bilan shug'ullanishiga qulay sharoit yaratishi kerak. Bu esa jamiyatda sog'lom turmush tarzini rivojlantirishga xizmat qiladi.

O'zbekiston sport tizimida ham gender tenglikni ta'minlash bo'yicha muhim ishlar amalga oshirilmoqda. So'nggi yillarda ayollar sportini rivojlantirish, sport

maktablarida qizlar uchun yangi imkoniyatlar yaratish hamda ayol sportchilarni qo'llab-quvvatlash bo'yicha qator dasturlar ishlab chiqilgan. O'zbekistonlik ayol sportchilar xalqaro musobaqalarda yuqori natijalarga erishib, mamlakat sharafini munosib himoya qilmoqdalar. Bu esa ayollar sportining rivojlanishida muhim omil bo'lib xizmat qilmoqda.

Sport orqali gender tenglikni ta'minlash jamiyatda ijtimoiy adolatni mustahkamlashga ham yordam beradi. Ayollar va erkaklar sport orqali o'z imkoniyatlarini namoyon etishlari, bir-birini qo'llab-quvvatlashlari va teng huquqli hamkorlikni rivojlantirishlari mumkin. Sport maydonida tenglik va adolat tamoyillari shakllanib, bu tamoyillar jamiyatning boshqa sohalariga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Shuningdek, sportda gender tenglikni ta'minlash yosh avlod tarbiyasida ham muhim ahamiyatga ega. Bolalar sport orqali hamkorlik, hurmat, halollik va tenglik kabi qadriyatlarni o'rganadilar. Agar sport muhitida gender tenglik tamoyillari mustahkam bo'lsa, yoshlar ham bu qadriyatlarni o'z hayotlarida qo'llashni o'rganadilar. Bu esa kelajakda yanada adolatli va teng imkoniyatlarga ega jamiyat shakllanishiga xizmat qiladi.

Xulosa.

Xulosa qilib aytganda, sport va gender tenglik masalalari o'zaro chambarchas bog'liq bo'lib, sport sohasida teng imkoniyatlar yaratish jamiyatning barqaror rivojlanishiga xizmat qiladi. Ayollar va erkaklar sport bilan shug'ullanish, musobaqalarda qatnashish va sport boshqaruvi tizimida faol ishtirok etish uchun teng sharoitlarga ega bo'lishlari zarur. Gender tenglikni ta'minlash orqali sport yanada rivojlanadi, sportchilar o'z salohiyatlarini to'liq namoyon etish imkoniyatiga ega bo'ladilar va jamiyatda ijtimoiy adolat tamoyillari mustahkamlanadi. Sportning asosiy maqsadi inson salomatligini mustahkamlash, ijtimoiy birlikni kuchaytirish va insonlar o'rtasida tenglikni ta'minlashdan iborat bo'lib, gender tenglikni rivojlantirish ushbu maqsadlarning amalga oshishida muhim o'rin tutadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR.

1. Jo'rayevich, J. T. (2025). YENGIL ATLETIKADA YUQORI NATIJALARGA ERISHISH OMILLARI VA SOG 'LOM TURMUSH TARZINI SHAKLLANTIRISHDAGI ROLI. ZAMIN ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI, 1(5), 112-115.
2. Jo'Rayevich, T. X. J. (2024). KO 'P YILLIK SPORT TAJRIBASIGA EGA MALAKALI KURASHCHILARNING JISMONIY RIVOJLANISH DARAJASINI BAHOLASH. Central Asian Journal of Multidisciplinary Research and Management Studies, 1(10), 107-111.
3. Jo'rayevich, J. T. (2025). JISMONIY MADANIYAT YO'NALISH TALABALARIGA FANLARNI O'QITISHDA SUN'IY INTELLEKTNING O'RNI. *YANGI O 'ZBEKISTON, YANGI TADQIQOTLAR JURNALI*, 2(9), 393-396.
4. Jo'Rayevich, T. X. J. (2024). YOSH BOLALARGA GIMNASTIKA MASHQLARINI O 'RGATISHNING ASOSIY USULLARI. Central Asian Journal of Multidisciplinary Research and Management Studies, 1(10), 103-106.
5. Jo'rayevich, J. T. (2025). YENGIL ATLETIKA SPORT TURINING JISMONIY TARBIYA TIZIMIDAGI ROLI: XALQARO VA O 'ZBEKISTON TAJRIBASI ASOSIDA TAHLIL. IZLANUVCHI, 1(6), 278-282.
6. Boymurotovna, X. N. (2025). RUS TILINI O 'RGANISHDA SUN'IY INTELLEKT VA NEYRON TARMOQLARNING ROLI. In International Conference on Educational Discoveries and Humanities (pp. 55-62).
7. Ergashevna, S. M. (2025). Ingliz tili mutaxassislarini tayyorlashda xorijiy tajribalardan foydalanish. In International Educators Conference (pp. 358-365).
8. Ergashevna, S. M. (2025). Ingliz tili mutaxassisi bo'lishda boshlang'ich Ingliz tili darslarining ahamiyati. In International Educators Conference (pp. 350-357).
9. Axmedovna, B. S. (2025). O'zbekistonda xorijiy tillarning ahamiyati. In International Educators Conference (pp. 326-333).
10. Raxmonov, X., & Sunatov, J. R. (2022). O 'ZBEK TILI KOMPYUTER LINGVISTIKASI YO 'NALISHIDA OLIB BORILGAN ILMIY

TADQIQOTLAR. COMPUTER LINGUISTICS: PROBLEMS, SOLUTIONS,
PROSPECTS, 1(1).